

Assalt militar en un museu a Catalunya en el segle XXI

Anàlisi dels fets en el seu context

Flocel Sabaté

**Traducció
d'Anna-Maria Corredor**

edicions
Sidillà

Edicions Sidillà SL

La Bisbal d'Empordà 17100

info@edicionssidilla.cat

www.edicionssidilla.cat

Títol original: *Assaut militaire dans un musée de Catalogne au XXIe siècle. Analyse des faits dans leur contexte.*

Imago Temporis Medium Aevum, Universitat de Lleida

© del text: Flocel Sabaté, 2022

© de la traducció: Anna-Maria Corredor

© Il·lustració de la coberta: Montse Mayol

© Fotografies: Els seus autors

© d'aquesta edició: Edicions Sidillà

Impressió: Impremta Pagès, d'Anglès (la Selva)

Disseny: J. Pujadó

Correcció: Xavier Cortadellas

Primera edició: gener 2023

Edicions Sidillà és soci protector d'Amics de la Bressola

ISBN: 9788412574739

Dipòsit legal: GI 1756 2022

Tots els drets reservats. Si voleu fotocopiar parcialment aquest llibre, feu-ho legalment contactant amb CEDRO: 932720445 o cedrocat@cedro.org

FLOCEL SABATÉ
UNIVERSITAT DE LLEIDA

*Assalt militar en un museu
de Catalunya
en el segle XXI.*

Anàlisi dels fets en el seu context

edicions
Sidillà

La Bisbal d'Empordà, 2023

Índex

- 10 Pròleg a l'edició catalana
- 20 Introducció
- 26 Els fets. Guàrdies civils sostreuen de
matinada obres d'art d'un museu
- 44 El context aragonès: obres d'art i
revisió per crear una identitat regional
- 76 El context espanyol. El difícil camí cap al
discurs de cohesió nacional
- 92 Dos epílegs...
- 100 ...i algunes conclusions
- 101 1.- Estranyes decisions judicials
- 105 2.- La cohesió social forçant el pas de
la membrana a la barrera
- 109 3.- Reescriure el passat mitjançant lemes
i imposar-lo des de la gestió del poder
polític i administratiu
- 114 4.- Estranys companys de viatge
- 118 5.- Acció sense reacció
- 122 6.- Locals, però tanmateix inserits en un
món global
- 126 7.- Història i patrimoni, una eina emotiva
per a les ideologies

Els fets.

Guàrdies civils sostreuen de matinada obres d'art d'un museu

La matinada de l'11 de desembre del 2017, una vintena de vehicles de la Guàrdia Civil van encerclar el Museu de Lleida Diocesà i Comarcal que, com el seu nom indica, conserva obres d'art de la comarca i de la diòcesi. Pocs minuts després —exactament a un quart de quatre i sis minuts—, una vuitantena d'homes en formació militar i a pas lleuger, vestits amb roba d'assalt (armilla antibales, casc) i amb la metralladora a la mà, van entrar-hi i van ocupar els diferents espais; en obrir totes les portes de les diferents estances de l'edifici, les alarmes s'anaven activant.

Els treballadors del museu, conscients que això podia passar, es trobaven dins l'edifici i van obrir la porta d'entrada; no van mostrar gens de resistència ni cap hostilitat, per la qual cosa l'actuació dels militars armats, que entraven d'aquesta manera en un museu d'art buit a fi d'anar ocupant les sales en plena nit, encara era més absurda. Tot seguit uns quants membres de la policia judicial i diversos funcionaris i tècnics d'Aragó van entrar al museu; no anaven acompanyats de cap secretari judicial, però sí d'una ordre judicial que els autoritzava a endur-se'n 44 obres d'art.

Un cop dins el museu, el diàleg entre el director del centre i el cap dels militars va alleujar els moments de tensió, com ara quan, al principi, els funcionaris aragonesos provaven de desplaçar-se sols en un museu que no coneixien, o quan alguns guàrdies civils es feien fotos al costat d'obres d'art que s'enduien, com aquell

qui es fotografia amb un botí de guerra. No es va poder evitar que els ocupants vetlessin per controlar només les fotografies fetes pel personal del museu, que un polític aragonés s'hi bellugués somrient amb menyspreu, o que funcionaris i tècnics forasters fessin comentaris fora de lloc qüestionant el manteniment de les peces. En el moment de traslladar les obres d'art, es va prescindir dels protocols i dels terminis habituals i es va imposar la pressa, la qual cosa va comportar la falta d'humidificació i de climatització de les peces delicades o, en certs casos, un embalatge inadequat.⁴

Escortats per les forces armades per via terrestre i aèria, amb l'ajut d'un helicòpter, dos camions van recórrer 65 quilòmetres fins a Sixena. Durant el trajecte no va passar res, malgrat que el jutge temia que els camions patissin un atac destinat a cremar

4 Campo, Marga del; Pou, Josep. *Operació trasllat Art de Sixena*. Lleida: Pagès editors, 2018: 24-93.

les obres, segons va explicar més tard en una entrevista que va concedir al principal diari d'Aragó.⁵

Així doncs, les obres es van sostreure d'un museu públic on gaudien d'unes condicions de conservació òptimes (amb instal·lacions noves i modernes inaugurades el 2007) i es van dur a un monestir privat, sense instal·lacions museístiques, on el govern d'Aragó havia fet una inversió important per habilitar l'antic dormitori com a sala d'exposicions, però que va tenir difi-

5 Villanueva, María José. «Antonio Martín González: 'Temí por los bienes de Sijena, hasta hubo amenazas de prender fuego al camión'». *Heraldo de Aragón* (11 de desembre, 2019):

<https://www.heraldo.es/noticias/aragon/huesca/2019/12/11/antonio-martin-gonzalez-temi-por-los-bienes-de-sijena-hasta-hubo-amenazas-de-prender-fuego-al-camion-1348315.html#:~:text=Yo%20sobre%20todo%20tem%C3%ADa%20por,el%20museo%20y%20el%20traslado%3F>

cultats per mantenir-se obert i que ha romàs llargues temporades tancat al públic.

Per tant, una primera qüestió s'obre d'immediat: què tenien aquestes obres perquè, a la nit, la Guàrdia Civil les arrabassés a un museu públic per traslladar-les només uns quants quilòmetres enllà i deixar-les en un monestir privat, tot just acabat d'arranjar d'urgència com a museu?

D'entrada, cal dir que es tracta de peces de diferent qualitat, amb algunes obres mestres gòtiques, mentre que una bona part són de l'època moderna i d'escassa qualitat. Per consegüent, de les 44 obres, només 7 formaven part de l'exposició permanent a les sales, mentre que les altres 37 es conservaven als dipòsits del museu. Totes procedien del monestir de la branca femenina de l'orde de Sant Joan de Jerusalem, fundat el 1188 per la reina Sança de Castella, esposa d'Alfons el Cast, rei d'Aragó, comte de Barcelona i marquès de

2.- La cohesió social forçant el pas de la membrana a la barrera

Amb el traspàs del dictador Franco el 1975 i amb el fet d'haver de dissenyar un nou model polític i administratiu per a Espanya, les pressions per part dels territoris amb una forta identitat històrica, com ara Catalunya, van facilitar que s'optés per concedir «autonomia» a cadascuna de les regions espanyoles. Així, a partir del 1978, Aragó s'articula amb un parlament i un govern autonòmic propis, els quals haurien d'entomar, com un dels principals reptes, l'impuls de la cohesió social i econòmica de la regió. Més enllà de fomentar el seu particular teixit de comunicacions i de capitals urbanes, progressivament es va optant per forçar l'afermament d'una clausura regional per l'est. La seva porositat en

l'àmbit humà, des de l'edat mitjana⁸⁸ fins al final del segle xx, feia més fàcil trobar arguments històrics per promoure estratègies socials basades en la col·laboració i l'hibridisme. Això no obstant, ben segur que la creació d'una mena de mur, com les «fronteres identitàries mentals» que ja hem esmentat tot manllivant els mots de Ramon Sistac,⁸⁹ comporten una major co-

88 Al llarg dels segles, qualsevol acostament a la vida quotidiana dels habitants de la regió ha proporcionat el retrat de mescla a un costat i altre de la ratlla entre Aragó i Catalunya. Per exemple, quan seguim un comerciant d'oli instal·lat a Lleida al segle xiv, ens acompanya d'una manera natural per terres catalanes i aragoneses. Sabaté, Flocel. «Olio e mercati nella Catalogna del basso medioevo», *Ars Olearia. I. Dall'oliveto al mercato nel medioevo*, Irma Naso, ed. Guarene: Centro Studi per la Storia dell'Alimentazione e della Cultura Materiale 'Anna Maria Nada Patrone'-CeSA, 2018: 171-175.

89 Sistac, Ramon. «La darrera frontera d'Europa». Sobre el concepte de fronteres mentals, es poden consultar entre d'altres: Paasi, Ansi. *Territories, boundaries and Consciousness: the Changing Geographies of*

hesió interna, precisament a costa de ‘problematitzar’ la relació amb els veïns que resten a l’altra banda del mur.

L’anul·lació judicial de la cessió de les obres de les parròquies al museu del bisbat de Lleida comporta que la propietat retorni a les parròquies, però aquestes havien signat un document de cessió a la diòcesi de Barbastre-Montsó, de manera que les peces objecte de reclamació mai no van retornar a les seves parròquies d’origen, sinó que es van transferir de Lleida a Barbastre. La jerarquia eclesiàstica, per explicar aquesta estratègia als feligresos, ha d’incloure l’assumpció d’aquest mur ideològic intern perquè la població accepti la preferència per Barbastre, sobretot tenint

the Finnish-Russian Border, Londres: John Wiley& Sons, 1999; Agnew, John. «Borders on the mind: re-framing border thinking», *Ethics & Global Politics*, 1/4, 175-191; Raghuvanshi, Vaishali, *Re-imagining Border Studies in Asia*, Londres – Nova York, Roudledge, 2020: 99-110.

en compte que aquesta ciutat és més allunyada que no pas Lleida i que manca de tradició com a capital de serveis per a la majoria dels pobles afectats.